

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 538/2022-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] proti Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, Úradu vlády Slovenskej republiky, Generálnemu riaditeľstvu Zboru väzenskej a justičnej stráže a proti rozhodnutiu Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava o uložení disciplinárneho trestu č. k. 1149251-7-DT z 15. júla 2022 v spojení s rozhodnutím Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava o odvolaní zo 6. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e**.
2. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 27. októbra 2022 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa (doplnená podaním doručeným ústavnému súdu 16. novembra 2022) vo veci namietaného porušenia práv sťažovateľa podľa čl. 3, čl. 6 ods. 1, 2 a 3 písm. c), čl. 7, 8, 13, 17, 18 a čl. 34 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) Slovenskou republikou, zastúpenou Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Úradom vlády Slovenskej republiky, Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže, rozhodnutím Ústavu na výkon trestu odňatia slobody a Ústavu na výkon väzby Ilava (ďalej aj „ústav na výkon trestu odňatia slobody“, spolu ďalej aj „porušovatelia“) o uložení disciplinárneho

trestu č. k. 1149251-7-DT z 15. júla 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie o uložení disciplinárneho trestu“) v spojení s rozhodnutím ústavu na výkon trestu odňatia slobody o odvolaní zo 6. septembra 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie o odvolaní“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že kpt. Ing. Anton Machala, pedagóg oddelenia výkonu trestu ústavu na výkon trestu odňatia slobody, napadnutým rozhodnutím o uložení disciplinárneho trestu rozhodol, že sťažovateľ, ktorý vykonáva doživotný trest odňatia slobody, je vinným zo spáchania disciplinárneho previnenia, keďže porušil povinnosť plniť pokyny a príkazy príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže podľa § 39 písm. b) zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone trestu odňatia slobody“), za čo mu uložil disciplinárny trest zákazu jedného nákupu podľa § 52 ods. 3 písm. c) zákona o výkone trestu odňatia slobody.

2.1. Proti napadnutému rozhodnutiu o uložení disciplinárneho trestu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom mjr. Mgr. Peter Toman, vedúci oddelenia výkonu trestu ústavu na výkon trestu odňatia slobody, napadnutým rozhodnutím o odvolaní rozhodol, že odvolanie sťažovateľa zamietá a napadnuté rozhodnutie o uložení disciplinárneho trestu potvrdzuje.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v podstatnom namieta, že k porušeniu označených práv dochádza tým, že napadnutými rozhodnutiami ústavu na výkon trestu odňatia slobody bol sťažovateľ svojvoľne uznaný za vinného zo spáchania disciplinárneho previnenia a bol mu uložený disciplinárny trest. Podľa názoru sťažovateľa jeho svojvoľné disciplinárne potrestanie súvisí s tým, že Európskemu súdu pre ľudské práva intenzívne podáva sťažnosti. Sťažovateľ nesúhlasí so záverom ústavu na výkon trestu odňatia slobody, že by sa dopustil disciplinárneho previnenia. Sťažovateľ zároveň namieta, že ústav na výkon trestu odňatia slobody sa v napadnutých rozhodnutiach náležite nevysporiadal s jeho obhajobnými argumentmi, resp. jeho námietkami vo vzťahu k predmetnému disciplinárnemu konaniu.

3.1. Sťažovateľ namieta, že proti napadnutým rozhodnutiam ústavu na výkon trestu odňatia slobody nemá k dispozícii žiadny opravný prostriedok podľa čl. 47 ods. 1 charty, resp. podľa čl. 13 dohovoru, pričom v tejto súvislosti poukázal aj na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 456/2021 z 10. februára 2022.

4. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho označených práv porušovateľmi, napadnuté rozhodnutia ústavu na výkon trestu odňatia slobody zrušil a priznal mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur.

5. Sťažovateľ zároveň ústavný súd požiadal o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie označených práv sťažovateľa porušovateľmi. Podľa názoru sťažovateľa k porušeniu označených práv malo dôjsť tým, že napadnutými rozhodnutiami ústavu na výkon trestu odňatia slobody bol sťažovateľ svojvoľne uznaný za vinného zo spáchania disciplinárneho previnenia a bol mu uložený disciplinárny trest.

7. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

8. Ústavný súd na predbežnom prerokovaní preskúmal, či ústavná sťažnosť sťažovateľa obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde) a osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

9. Napriek absencii právneho zastúpenia sťažovateľa a z toho vyplývajúcich viacerých nedostatkov niektorých zákonom ustanovených náležitostí ústavnej sťažnosti ústavný súd nepovažoval za potrebné vyzývať sťažovateľa na doplnenie jeho podania, vyhodnotiac ho za obsahovo natoľko zrozumiteľné, že umožňuje realizovať ústavný prieskum.

10. V rámci predbežného prerokovania s prihliadnutím na sťažovateľom formulované argumenty ústavný súd dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa je potrebné odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona ako neprípustnú.

11. Ústavný súd predovšetkým pripomína princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom, resp. iným orgánom verejnej moci prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne pozri sp. zn. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, IV. ÚS 461/2018, II. ÚS 137/2019, I. ÚS 227/2019, II. ÚS 425/2021).

12. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

13. Ústavný súd v tomto kontexte poukazuje predovšetkým na § 18 ods. 1 písm. a) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“), podľa ktorého prokurátor dozerá, aby v celách policajného zaistenia, v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Podľa § 18 ods. 3 písm. c) zákona o prokuratúre je prokurátor oprávnený písomným príkazom zrušiť rozhodnutie alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu miesta výkonu väzby alebo trestu, resp. ich nadriadeného orgánu, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

13.1. Ústavný súd zároveň poukazuje na § 96 zákona o výkone trestu odňatia slobody, v zmysle ktorého dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave na výkon trestu odňatia slobody vykonáva prokurátor podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon o prokuratúre. Prokurátorský dozor sa v zmysle uvedenej právnej úpravy vykonáva prostredníctvom oprávnenia prokurátora vstupovať do miest, kde sa vykonáva trest odňatia slobody v akomkoľvek čase s tým, že prokurátor musí mať prístup do všetkých priestorov. Navyše má právo nazeráť do dokladov, ktoré súvisia s výkonom trestu odňatia slobody. S obvinenými a odsúdenými môže hovoriť aj bez prítomnosti tretích osôb. Môže preverovať rozhodnutia a opatrenia orgánov vykonávajúcich správu zariadení ústavu a priestorov ústavu zodpovedajúcu zákonom a ostatným všeobecne záväzným právnym predpisom. Má oprávnenie požadovať od zamestnancov vykonávajúcich správu miest ústavu a ich priestorov potrebné vysvetlenia, predloženie spisov a rozhodnutí týkajúcich sa pozbavenia alebo obmedzenia osobnej slobody obvinených a odsúdených.

13.2. Podľa § 31 ods. 1 a 2 zákona o prokuratúre prokurátor vykonáva svoju pôsobnosť v rozsahu ustanovenom zákonom aj na základe podnetu, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány. Podnetom sa rozumie podanie, ktoré smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti. Podľa § 36 ods. 1 zákona o prokuratúre podávateľ podnetu môže žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia svojho podnetu opakovaným podnetom, ktorý vybaví nadriadený prokurátor alebo ním určený prokurátor. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že podnet a opakovaný podnet príslušným orgánom prokuratúry vo svojej stabilizovanej judikatúre považuje za účinné právne prostriedky nápravy v zmysle § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (m. m. IV. ÚS 158/03, IV. ÚS 80/03, IV. ÚS 330/04, IV. ÚS 53/05, I. ÚS 186/05, II. ÚS 94/06, I. ÚS 112/06, III. ÚS 854/2016, I. ÚS 227/2019).

13.3. Z ústavnej sťažnosti nevyplýva, že by sťažovateľ napadol namietané porušenie označených práv podnetom podľa § 31 ods. 1 zákona o prokuratúre.

14. Z uvedeného vyplýva, že orgánom verejnej moci, ktorý je v zmysle relevantnej právnej úpravy primárne kompetentný (a zároveň spôsobilý vzhľadom na jeho oprávnenia) zaoberať sa tvrdeniami sťažovateľa o nezákonnom zásahu do jeho práv, je príslušný prokurátor v zmysle zákona

o prokuratúre. Inak povedané, z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, sťažovateľ mal a má možnosť domáhať sa ochrany ním označených práv tak, ako to namietal v ústavnej sťažnosti, práve prostredníctvom príslušnej prokuratúry ako orgánu vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave na výkon trestu, ktorá je oprávnená a zároveň povinná v prípade zistenia porušenia právnych predpisov ústavom na výkon trestu vo vzťahu k osobe sťažovateľa zabezpečiť nápravu nezákonného stavu.

14.1. Nevyužitie prostriedku nápravy prostredníctvom orgánov prokuratúry nemožno nahrádzať podaním ústavnej sťažnosti, pretože takto by sa obmedzovala možnosť orgánov prokuratúry vo vlastnej kompetencii nielen preveriť skutočnosti, ktoré tvrdí sťažovateľ, ale aj prijať opatrenia podľa zákona o prokuratúre, ktoré by účinne napomohli odstráneniu procesných alebo faktických prekážok zákonného postupu (m. m. I. ÚS 186/05, IV. ÚS 53/05, IV. ÚS 126/07, I. ÚS 732/2013).

14.2. Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zotrváva na tom, že každý sťažovateľ je pred podaním sťažnosti ústavnému súdu povinný vyčerpať všetky právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je oprávnený podľa osobitných predpisov. V okolnostiach veci je teda sťažovateľ povinný obrátiť sa na príslušnú prokuratúru s požiadavkou o preskúmanie zákonnosti napadnutých rozhodnutí ústavu na výkon trestu odňatia slobody.

15. Pokiaľ sťažovateľ v ústavnej sťažnosti na podporu svojho tvrdenia o prípustnosti svojej ústavnej sťažnosti argumentuje nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 456/2021 z 10. februára 2022, ústavný súd konštatuje, že označené rozhodnutie ústavného súdu nie je aplikovateľné na skutkovú situáciu sťažovateľa v prvom rade z dôvodu, že označené rozhodnutie ústavného súdu vôbec nerieši otázku posudzovania prípustnosti ústavnej sťažnosti smerujúcej proti ústavu na výkon trestu odňatia slobody (ako to je v prípade sťažovateľa). Rozdiel medzi skutkovou situáciou sťažovateľa a sťažovateľa, ktorého sa týkal označený nález ústavného súdu, je zároveň daný aj tým, že kým sťažovateľ, ktorého sa týkal označený nález ústavného súdu, sa najprv, odvolávajúc sa na čl. 47 ods. 1 charty, neúspešne domáhal možnosti súdneho prieskumu postupu orgánov činných v trestnom konaní pred všeobecnými súdmi a až následne podal ústavnú sťažnosť smerujúcu proti všeobecnému súdu, tak v prípade sťažovateľa z obsahu jeho ústavnej sťažnosti vyplýva, že sa pred podaním ústavnej sťažnosti najprv, odvolávajúc sa na čl. 47 ods. 1 charty, vôbec nedomáhal odstránenia ním tvrdeného zásahu do jeho práv iniciovaním konania pred všeobecnými súdmi. Uvedené tak len podporuje záver ústavného súdu o neprípustnosti ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

16. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú (bod 2 výroku tohto uznesenia).

17. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa uplatnenými v jeho ústavnej sťažnosti.

IV.

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom

18. V zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže ustanoviť navrhovateľovi právneho zástupcu, ak navrhovateľ o to požiadava, ak to odôvodňujú jeho pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu vyhovieť (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015).

19. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z časti III tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015, II. ÚS 193/2020). Keďže nebol splnený jeden z nevyhnutných predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel (bod 1 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu